

Bygningsmaler

Af Søren Vadstrup
Maj 2006

Den ældste eksempel på bygningsmaleriet i Danmark er *Hørningplanken* et lille stavkirke-fragment fra 1000-tallet. Malerarbejdet på denne lille bygningsdel viser, at faget på dette tids punkt var meget langt fremme, både kunstnerisk og teknisk.

Helt frem til midten af forrige århundrede var fremstillingen af selve malingen, i form af holdbare og smukke farver, eet af bygningsmalerens vigtigste og sværeste, håndværksmæssige udfordringer - hans faglige "adelsmærke".

Mange skift i farvemoden, materialer og foretrukne overflade-karakterer stillede ekstra krav til malerens kunnen. Specielt 1700-tallets lyse, pastelagtige og *silkeblanke* overflader har stillet store håndværksmæssige krav - ikke kun til penselmaling, men til bundbehandling, slibning, opbygning af lag. De ikke så få originale "malerbøger" fra denne periode samt bevarede originale, malingsoverflader, viser at de omstændelige beskrivelser af denne proces, er blevet fulgt til punkt og prikke.

Bygningsmaleren opererede fortrinsvis indenfor en ret begrænset farveskala, bestående af de 10 billigste pigmenter, idet der ikke var råd til de dyre farver på store flader som vægge eller facader. Farverne blev ofte *tonet* med hvidt:

- Hvidt (kalk, kridt, blyhvidt, zinkhvidt, titanhvidt)
- Sort (Sodsort, kønrøg, bensort, druesort)
- Gul okker (Rå terra di siena, løvskal-okker, fransk guldokker)
- Rød okker (Brændt Siena, brændt løvskal-okker m.fl.)
- Engelskrødt (Italienskrødt, venetiansk rødt)
- Dodenkopf (Caput Mortuum)
- Grønjord (Grüne erde)
- Kromoxidgrønt
- Berlinerblåt (Pariserblåt) (NB. ikke på facader)
- Kasslerbrunt

Hertil kommer 2 meget dyre pigmenter, der fortrinsvis blev brugt til særlige effekter, bundfarver i dekorationer, stafferinger m.fl.:

- Cinnober-rødt (Vermillion)
- Ultramarin-blåt (lapis lazuli)

- på vore breddegrader i kunstigt fremstillede udgaver. Endelig optræder blymønje som grundfarve på specielt jern, men også ofte på træ.

Bygningsmaleren betjente sig endvidere af 5 blandingsfarver:

- Varm grå (Druesort og kridt)
- Kold grå (Perlegrå) (Kønrøg og kalk)

Dueblå (Køkkenblå) (Pariserblåt og hvidt)
Gammelrosa (Rødokker og hvidt)
Vogngrøn (Pariser/Berlinerblåt og gul okker)

De bindemidler bygningsmaleren betjente sig af før 1950 var:

Kalk (udvendigt)
Kalklim (kalk og lim) (Udvendigt)
Lim (Indvendigt)
Linoliefernis (kogt linolie) (Indvendigt og udvendigt)
Tempera (Linolie og lim) (Indvendigt og udvendigt)
Linolielak (Linolie og fyrreharpiks) (Indvendigt og udvendigt)
Syntetisk olielak (Alkyd) (Indvendigt og udvendigt)

I dag fremstilles alt bygningsmaling på fabrikker og udvalget i både farvestoffer og bindemidler er øget voldsomt. Der males ikke længere kun med pensel og kost, men også med rulle, svamp eller sprøjte.

Til restaureringsopgaver eller på ældre bygninger generelt er der dog i stigende grad ønsker om at anvende de gamle malingstyper, maleredskaber og overfladekarakterer. Derfor afholder Center for Bygningsbevaring hvert år faglige kurser i disse ting ligesom Centeret har udgivet en del informationsmaterialer med opskrifter, arbejdsanvisninger og vedligeholdelsesvejledninger for stort set alle de gamle malingstyper og maleteknikker. Disse er bl.a. tilgængelige på Internettet på: www.bygningsbevaring.dk

For at hjælpe folk med den vanskelige opgave at farvesætte facader og interiører smukt og historisk korrekt, har Centeret har fremstillet 24 håndopstrøgne farvekort over de 8 klassiske pigmenter eller jordfarver, med diverse tonede varianter, samlet i en lille bog.

Relaterede fag

Forgyllder, dekorationsmaler, vognmaler og skiltemaler

Uddannelse

Grunduddannelsen foregår på 15 af landets tekniske skoler og varer ca. 3½ år, hvoraf 35 uger foregår på fagskole. Undervisningen rummer elementer som malerteknik, "stil, form og farve" - lære, hvor der bl.a. undervises i sammenhæng mellem værktøj, udstyr, materialer og teknikker, forståelse for håndværkets kulturhistoriske betydning, kendskab til stilarter samt æstetisk sans og kritisk vurdering af arbejdet. Uddannelsen afsluttes med aflæggelse af svendep prøve. Derefter tilbydes en række efteruddannelseskurser af 1 til 2 ugers varighed inden for ådrings-, marmorering-, forgyldnings-, skabelon- og stafferingsteknikker samt inden for materialerne limfarve-, kalk- og freskoteknikker.

Derudover tilbydes en videregående uddannelse af knap ét års varighed. Den videregående uddannelse fokuserer på design, form og farve, restaurering samt virksomhedslære.

Beskæftigede / antal virksomheder

Ifølge oplysninger fra Malerforbundet i Danmark, er der i a-kassen registreret ca. 10.000 malersvende. Hertil kommer if. Danske Malermestre ca. 1.500 mestre / virksomheder. Derudover er der et antal ikke-organiserede svende og mestre

Udviklingsmuligheder

Ud over ovenfor nævnte muligheder for uddannelse bør der også kunne tilbydes efteruddannelse inden for restaurering af væglærreder, nyfremstilling og opsætning af samme, restaurering af ældre bundbehandlinger, fremstilling og maling med temperafarver samt fremstilling og brug af gamle laktyper